

Fondul Moldova – podul de investiții peste Prut

Dan DUNGACIU (născut la 3 octombrie 1968) este Directorul Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu” (ISPRI) al Academiei Române și profesor universitar la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială a Universității din București, unde coordonează Masterul de Studii de Securitate și Analiza Informațiilor. A fost subsecretar de stat în Ministerul Afacerilor Externe al României și consilier pentru probleme de integrare europeană a Președintelui Republicii Moldova. Este Președintele Fundației Universitare a Mării Negre aflată sub egida Academiei Române. Este coordonatorul *Enciclopediei de Relații Internaționale* (Editura ISPRI, 2015) și al secțiunii „România în era globalizării – spațiu de tradiție și întâlnire a civilizațiilor” din *Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani* (2015), girată de Academia Română și coordonată de Acad. Ionel-Valentin Vlad, Președintele Academiei Române.

Petrișor PEIU este doctor (1996) al Universității Politehnica din București, unde este cadru didactic din anul 1993. A fost consilier al Prim Miniștrilor Radu Vasile (1998-1999) și Adrian Năstase (2001-2002), subsecretar de stat la Departamentul de Politici Economice al Guvernului României (2002-2003) și vicepreședinte al Agenției pentru Investiții Străine (2003-2004). A fost membru al administrației mai multor companii mari din România, precum Sidex Galați (unde a fost și președinte al companiei în anul 1999), Romtelecom, Omniasig și administrator special la Electroputere Craiova.

În prezent Petrișor Peiu este Senior Consultant într-o companie de consultanță din România. Este autor de cursuri și manuale universitare. Din anul 2014 coordonează activitatea Departamentului de analize economice al Fundației Universitare a Mării Negre.

Dan DUNGACIU Petrișor PEIU

Fondul Moldova – podul de investiții peste Prut

Prefață de Igor MUNTEANU

CARTIER
i s t o r i c

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.

Tel./fax: (021) 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md

Suport juridic: Efrim, Roșca și Asociații

www.cartier.md

Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

Cartier eBooks pot fi procurate pe eBooks, Barnes & Noble și pe www.cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău.

Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău.

Tel.: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România

Tel./fax: (021) 210 80 51

E-mail: romania@cartier.md

www.cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură. Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Cartier istoric* este coordonată de Virgil Păslariuc

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Em. Galaicu-Păun

Coperta: Vitalie Coroban

Design/tehnoredactare: Marina Darii

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

Dan Dungaci, Petrișor Peiu

FONDUL MOLDOVA – PODUL DE INVESTIȚII PESTE PRUT

Ediția I, aprilie 2016

© 2016, Editura Cartier. Toate drepturile rezervate.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Dungaci, Dan, Peiu, Petrișor.

Fondul Moldova – podul de investiții peste Prut / Dan Dungaci, Petrișor Peiu ;

pref. de Igor Munteanu ; cop.: Vitalie Coroban. – Chișinău : Cartier, 2016

(Tipogr. "Bons Offices"). – 100 p. – (Colecția "Cartier istoric", ISBN 978-9975-79-902-7).

Referințe bibliogr. în subsol. – 500 ex.

ISBN 978-9975-86-068-0.

[323+327](478+498):339.727.22

D 94

PREFAȚĂ

Prof. dr. Dan Dungaciu este cunoscut ca fiind unul dintre cei mai atenți, mai versați și mai avizați experți ai spațiului de la frontierele estice ale României, pricepându-se ca nimeni altul la descălcirea țărilor politice, identitare, culturale, religioase și, mai nou, economice, din „fuiorul” încâlcit al Republicii Moldova. Drept dovadă poate servi impresionanta colecție de cărți, analize și interviuri, mereu la zi, care captează negreșit cititorii. Pentru editori, asemenea autori vând bine cărțile și mențin o comunicare vie cu diverse publicuri formate din decidenți, studenți, mass-media și alte tagme distincte sub aspect sociologic. De admirat verva de cercetător implicat cu mintea, dar și cu toată ființa, de care dă dovadă autorul nostru. Spre deosebire însă de alți cercetători, care au afișat uneori o silită „detașare de subiectul studiat”, Dan Dungaciu nu se prinde în aceste jocuri de pretențiozități academice, preferând să adopte titluri și imagini răscolitoare, metonime și alte procedee stilistice prin care caută, de regulă, să proiecteze o imagine fidelă a mizei imense pe care ar avea-o reușita proiectului de occidentalizare din Republica Moldova pentru România, ca stat și ca națiune, conștientă de interesele sale naționale ori în procesul de regândire a acestora. Dovadă este și titlul acestei noi publicații, redactată împreună cu expertul Petrișor Peiu de la Fundația Universitară a Mării Negre, *Fondul Moldova – podul de investiții peste Prut*, ideea centrală a căreia este că România e singura țară care poate efectiv sprijini strategic Republica Moldova, într-un moment de cumpănă istorică.

În mod paradoxal, constată autorii, în ciuda unui curs politic asumat în ultimii ani la Chișinău, anul 2016 readuce o criză enor-

mă de încredere, asistăm la capotarea statului de drept în Republica Moldova, ca urmare a fraudelor din bănci, dar și a lipsei de voință de a-i trage la răspundere pe cei vinovați, ceea ce alimentează o profundă nemulțumire socială. Criza enormă de încredere, capotarea statului de drept, pe fundalul unei fraude bancare de proporții astronomice pentru Republicii Moldova, stimulând ample proteste de stradă și o contestare fără precedent a statului, din partea unui electorat dezamăgit și la capătul răbdării, sugerează autorilor un „tablou lugubru” pe care, cu ani în urmă, nici nu l-ar fi luat în calcul ca opțiune posibilă. Și cu toate acestea, autorii resping tentația de a relata doar despre complicatele ecuații de putere de la Chișinău, sau de a povesti cu sarcasm ori cu snobism afixat picanterii desprinse din modul în care sunt ori nu diferiți cetățenii Republicii Moldova de cetățenii României, ridicându-se deasupra vervei zgomotoase și formulând mai degrabă câteva întrebări esențiale: De ce nu are România până în acest moment nicio investiție majoră în Republica Moldova? Și de ce proiectele anterioare nu au prins sol prielnic peste Prut? Autorii constată cu amărăciune că, până în acest moment, „toate proiectele anterioare au fost decise de politicieni și administrate tot de ei”.

De dragul adevărului, ar trebui să menționăm că, de la 1991 până în 2016, numeroasele guverne și partide care s-au perindat la putere la București și la Chișinău au discutat diverse idei și proiecte, doar că acestea au rămas în istoria pasivă a înțelegerilor pe hârtie, fie ca ipoteze de lucru, fie ca proiecte eșuate. Nu este scopul acestei publicații de a face bilanțul isprăvilor din trecut, ci de a lua notă de tabloul ultimilor 24 de ani, „lugubru” în opinia autorilor, proiectând ca alternativă conceptul unui Fond Investițional care să răspundă altfel nevoilor investiționale din Republica Moldova. Ar trebui astfel ca un proiect investițional cu fonduri private să construiască o prezență activă și solidă a capitalului românesc pe malul stâng al Prutului, ceea ce ar servi nevoilor de dezvoltare locale și, implicit, ar oferi un debușeu de expansiune industriilor viguroase ale României moderne, câștigând experiență și relevanță pe plan european. Profesorul Dan Dungaciuc și expertul Petrișor Peiu par convinși că „România poate propune un fel de empatie investițională spre Republica

Moldova, care ar dubla introducerea unui model de afaceri de nouă generație, investind exclusiv în proiecte cu caracter economic și de infrastructură, și pe care le va administra pentru a genera profit și a reduce decalajele de dezvoltare (5 la 1 în favoarea productivității muncii în economia românească față de cea din RM)”.

România are obligația de a avea un proiect al său, național, asumat integral, după modelul Pactului de la Snagov, construit cu contribuția Președinției României și a Academiei Române, la care au subscris majoritatea covârșitoare a forțelor politice și non-politice care și-au dorit o altă Românie la frontiera euroatlantică a noului mileniu. Un Pact de tip Snagov pentru Republica Moldova ar fi posibil, dar ar trebui să fie modelat, potrivit autorilor, în terminologia Planului Marshall al SUA pentru reclădirea post-belică a statelor europene. Acest plan de recuperare economică și socială ar urma să fie croit pentru ca România să-și poată spori prezența sa viabilă în Republica Moldova și, în acest scop, ar trebui să se plezeze pe o serie de priorități:

(1) Chișinău – first, răspunzând uriașelor nevoi de investiții în infrastructura capitalei RM, justificate geografic, politic și cu efecte demonstrative fără tăgadă;

(2) infrastructura de transport, având ca obiectiv conectarea prin coridoarele europene și românești a căilor ferate și a șoselelor din RM, trecerea la ecartament european etc.;

(3) rețele de apă, canalizare și management al deșeurilor, contribuind astfel printr-un transfer sistematic de tehnologii, modele performante de administrare și sporire a calității serviciilor municipale.

Și statul român poate contribui la acest proiect, susține autorul, însă Fondul Moldova trebuie să fie deschis în mod privilegiat finanțării private, băncilor, fondurilor investiționale de pe piețele externe de capital, orientând aceste resurse spre proiecte economice viabile. Se va investi exclusiv în obiective economice și de infrastructură pe care, se subînțelege, administratorii fondului le vor putea administra autonom și care vor genera profit. Totuși, pentru că proiectul propus are o dimensiune „strategică”, autorii își doresc asumarea lui de către clasa politică printr-un soi de Pact de la Sna-

gov, care ar susține acest proiect, într-un fel de expresie a consensului politic față de problematica Republicii Moldova.

Criza intervine la o oră a adevărilor spuse răspicat. Stricto sensu, conceptul lansat și promovat de Dan Dungaciu și Petrișor Peiu nu poate fi echivalat cu Planul Marshall al SUA de după cel de-al Doilea Război Mondial decât în plan simbolic. România nu va tipări bani pentru a cumpăra mărfuri exportabile spre Republica Moldova, cum a făcut Federal Reserve al SUA în 1945 prin tipărirea în câteva rânduri a unor uriașe cantități de dolari (eurodolari), și nici nu va pune la dispoziția celor interesați nici măcar o mică parte din infuziile de capital pe care Deutsche Bundesbank le-a orientat, după 1990, spre restabilirea orașelor și industriei din Germania de Est. Nefiind un Plan Marshall al statului român, inițiativa privată are probabil mai multă credibilitate sub rezerva existenței banilor pentru finanțarea corespunzătoare a unii proiect, dar și a unui management excelent, care ar preveni diverse riscuri investiționale, față de care sunt expuși decidenții politici. Nu este clar totuși prin ce minuni poate fi garantat succesul unor proiecte investiționale, atâta timp cât piața liberă este doar o reflecție a unui ideal greu de atins în cotidian, iar lista de riscuri efective pe teren este mult mai vastă decât ne-am dori; fluctuația de prețuri la servicii comunale, instabilitatea regulilor de joc, dar și reacția actorilor deja prezenți în anumite sectoare ale economiei din RM și care, cu siguranță, nu vor privi cu ochi visători perspectiva de a fi „înlocuiți”. Ca actori raționali, și cei care sunt „în joc” și cei care „își doresc să intre” vor anticipa sau vor crea diverse interacțiuni strategice, ale căror rezultate nu pot fi cunoscute. Își doresc oare autorii acestui proiect ca statul român să „asiste” prietenos administratorii Fondului în procesul de preluare a unor întreprinderi ori sectoare de interes? Dar atunci, acest proiect nu mai este privat, ci public, iar în acest caz asupra lui se va răsfrânge o altă legislație. Există, după cum subliniază și autorii, numeroase cazuri când diverse state binefăcătoare au întins o mână de ajutor unor state aflate la mare ananghie (Polonia – Ucraina, Grecia – Cipru, Germania – Grecia, statele scandinave – statele baltice); de fiecare dată însă asistența a fost girată la nivel bilateral, iar obiectivele sale au vizat și anumite tipuri de reforme in-

dispensabile, fără de care niciun segment al afacerilor private nu se află la adăpost și în siguranță. Sigur, nu poți cere însă unui proiect „pur” privat să se ocupe de sectorul public, deși, după cum relevă experiența europeană, aceasta ajută.

Reflecțiile autorilor asupra impactului pe termen lung (10-20 ani) al unui Fond Moldova sunt, fără îndoială, interesante pentru a înțelege intențiile și scopul acestui proiect. Contextul geopolitic și voința grupului de intelectuali care au lansat, ori au sprijinit public, acest proiect arată clar că momentul politic va aduce în curând un nou tip de angajament public-privat românesc în raport cu Republica Moldova. Geopolitica este din această perspectivă o busolă exemplară pentru a da sens și logică sistemică voinței României de a nu permite lunecarea în abis a Republicii Moldova, păstrării țintei strategice de orientare euro-atlantică. Recunoscând că România nu poate face abstracție de problematica identitară, care servește „ca bază a legitimității ajutoarelor și consensului public existent în România”, prof. Dan Dungaciu și expertul Petrișor Peiu dau start unei discuții esențiale pentru elitele politice și economice ale țării, de calitate careia va depinde finalmente și opțiunile puse la dispoziția decidenților politici și privați.

Igor MUNTEANU

Introducere

CÂTEVA PRECIZĂRI UTILE PENTRU FONDUL MOLDOVA

Doi ani de „early warning” la FUMN

Inițiativa Fondul Moldova a apărut în luna iulie, anul trecut, în urma unei discuții ample despre evoluțiile din R. Moldova și maniera în care România se poate raporta la ele. Discuția nu a fost singulară. Venea în urma unei serii întregi de materiale publicate de către Fundația Universitară a Mării Negre (www.fumn.eu) și dedicate explicit R. Moldova sau evoluțiilor din regiune. Din noiembrie 2013, Fundația a dedicat Chișinăului o atenție concentrată, exasperantă pentru multă lume, având convingerea fermă că R. Moldova și contextul extins al Mării Negre rămân mizele majore ale politici externe românești. Avem aceeași convingere și azi. Mai mult, mai bine de un an de zile, FUMN a fost poate unica entitate din România care a avertizat constant asupra faptului că R. Moldova se îndreaptă spre o criză fără precedent – imaginea unui autoturism care se îndreaptă spre prăpastie, toți din mașină văd asta dar nimeni nu face nimic¹ – și că România se va afla în fața unei sarcini de relaționare care riscă să o prindă nepregătită din punct de vedere conceptual și logistic. Astăzi suntem în fața acestei crize.

Dintre materialele publicate pe site-ul Fundației, selectăm, pentru conformitate, în ordine cronologică, o serie de titluri relevante pentru atmosfera textelor: „«Naționalizarea» BEM scufundă R. Moldova” (Memo nr. 13, iunie 2015), „Republica Moldova – modelul unui eșec economic” (Memo nr. 11, aprilie 2015), „R. Moldova – un cocktail exploziv la frontiera României” (Memo nr. 9, ianuarie

¹ Vezi <http://www.ipn.md/ro/integrare-europeana/73055>, accesat pe 14.02.2016.

2015), „Rolul și implicațiile Bisericii Ortodoxe Ruse în statele din Europa de Est. Cazul Republicii Moldova și al Ucrainei” (Memo nr. 7, noiembrie 2014), „NATO și securitatea regională. Cazul R. Moldova. Implicații de ordin economic” (Policy Memo nr. 6, octombrie 2014), „Oportunități și provocări ale Acordului de Asociere. Que vadis Moldova” (Memo nr. 5, iulie 2014), „Evoluțiile economice – mersul implacabil al integrării României cu R. Moldova” (Memo nr. 4, iunie 2014), „Vocea Rusiei despre unirea dintre R. Moldova și România” (Memo nr. 3 mai 2014), „Costurile reunificării României cu R. Moldova” (Memo nr. 1 noiembrie 2013)².

După cum se vede, titlurile din 2015 încep să capete altă rezonanță, devin imperative și ultimative, simultan cu evoluțiile din ce în ce mai complicate de la Chișinău pe care FUMN le urmărea, practic, la zi. Devenise evident, în urma dezvoltărilor care apăreau în presa de la Chișinău, că R. Moldova devenise un „cocktail exploziv” care se îndrepta, aproape implacabil, spre eșec. Toate materialele publicate de FUMN – rapoarte, articole, studii etc. – și toate dezbaterile publice organizate de aceasta au fost, realmente, „cronica unui eșec anunțat” ale cărui consecințe le contemplăm astăzi în stânga Prutului. Dezbaterile pe care Fundația le organiza nu făceau decât să confirme sentimentul de urgență pe care încercam să îl degajăm în spațiu public: „Republica Moldova: Ultima noapte de iluzii, întâia zi de realism” (7 octombrie 2015); „Sfârșitul iluziilor. R. Moldova între România și Rusia” (29 aprilie 2015); „Dimensiunea estică a politicii externe românești” (26 martie 2015), „Contra-Maidan la Chișinău” (28 ianuarie 2015), „Alegerile parlamentare din R. Moldova în contextul securității regionale” (26.11.2014), „NATO și securitatea regională. Cazul Republicii Moldova” (29 octombrie

² Ultimul studiu, semnat de Petrișor Peiu, publicat ulterior și în limba engleză, a stârnit numeroase discuții și comentarii nu doar la București. Acestea s-au intensificat după publicarea unei variante a studiului în limba germană prin traducerea volumului *Șapte teme fundamentale pentru România*, Editura RAO, București, în limba germană. A se vedea Dan Dungaciuc, Vasile Iuga, Marius Stoian (editori), *7 Hauptthemen fuer Rumaenien in Jahr 2014*, Editura RAO, București, pp. 185-187.

2014), „România între Crimeea și Transnistria. Republica Moldova, încotro?” (27 martie 2014), „Moldova ante portas: integrare prin reunificare sau reunificare prin integrare?” (26 noiembrie 2013)³.

Inițiativa Fondul Moldova

Pe acest fundal a fost lansată ideea unui Fond Moldova, printr-o serie de tatonări în presa de la București în perioada 30 iulie 2015 – 31 ianuarie 2016. A fost o serie de articole publicată în ziarul *Adevărul*, care a fost deosebit de receptiv și prompt în a găzdui materialele⁴. Concomitent, FUMN a organizat o serie de dezbateri la București pe tema Fondului Moldova⁵, iar subiectul a ajuns, treptat, în dezbateră publică. Au urmat invitații la Cluj Napoca⁶, Craiova și Iași pentru prezentarea și dezbateră conceptului. Invitația care ne-a bucurat în mod deosebit a fost cea venită de la Chișinău, respectiv de la domnul Igor Munteanu, directorul IDIS Viitorul, institutul cel mai apt, poate, pentru a organiza o asemenea dezbateră⁷. În urma acestei vizite la Chișinău a apărut și ideea colaborării editoriale cu excelenta editură Cartier, condusă cu discreție și eficiență de admirabilul editor Gheorghe Erizanu, al cărui rezultat îl aveți acum în față.

³ Toate aceste debateri publice sunt disponibile, în format video, pe site-ul www.fumn.eu.

⁴ Cu o notă specială pentru doamna Viorica Marin, Editor internațional la ziarul *Adevărul*.

⁵ A se vedea „Fondul Moldova – Planul Marshall al României pentru R. Moldova” (17 decembrie 2015), dezbateră disponibilă pe site-ul www.fumn.eu.

⁶ Dezbateră „Fondul Moldova – Planul Marshall al României pentru Republica Moldova”, organizată la Cluj-Napoca, Facultatea de Studii Europene din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I.C. Brătianu”, Institutul de Cercetări Europene (ICE), Fundația Universitară a Mării Negre, Centrul pentru Negocieri și Medieri Internaționale și Europene (CNMIE), joi 14 ianuarie 2016.

⁷ Urmăriți înregistrarea integrală a dezbaterii organizate de IDIS Viitorul și Fundația Universitară a Mării Negre cu tema „Fondul Moldova – Planul Marshall al României pentru R. Moldova” (5 februarie 2016), dezbateră disponibilă pe site-ul FUMN.

Rațiunile pentru care am decis să publicăm într-un volum demersurile noastre dedicate Fondului Moldova sunt două.

Prima ține de faptul că ceea ce se petrece în R. Moldova în acest moment rămâne principala provocare de politică și de securitate a României în acest moment, mai ales cuplată și cu alte evoluții din regiune (Rusia, Ucraina, Ungaria etc.).

În al doilea rând, pe viitor nu se va mai putea evita o dezbateră legată de relația România – R. Moldova, pentru că situația din regiune este complet instabilă și pentru că interesul pentru acest subiect este din ce în ce mai acut deopotrivă la comentatori, analiști sau jurnaliști din Occident – inclusiv America – și cei din spațiul mediatic rusesc⁸.

În al treilea rând, pentru a evita confuzii sau distorsionări ale conceptului. Ultima rațiune este importantă cu atât mai mult cu cât prezentarea Fondului Moldova la Chișinău a stârnit, ulterior, (și) o serie de comentarii superficiale și care ratează complet miza discuției⁹.

Tocmai pentru a evita comentarii superficiale de genul celui sugerat mai sus, reluăm două precizări pe care le-am mai făcut nu o dată în intervențiile noastre publice.

⁸ A se vedea reacția furibundă a presei ruse și acuzațiile vehiculate la adresa României după lansarea din 11.02.2016, sub egida Partidului Național Liberal din România, a strategiei „Republica Moldova – prioritate a politicii României” (<http://deschide.md/ro/news/politic/24225/EXCLUSIV--Rom%C3%A2nia-preg%C4%83te%C8%99te-strategia-%E2%80%9EMoldova-prioritatea-noastr%C4%83%E2%80%9D.html> – aceasta la 14.02.2016)

⁹ Culmea acestei lecturi eronate apare într-o postare pe facebook a unui fost premier care comentează, de fapt, un text pe care noi nu l-am scris/prezentat niciodată. Aproape nimic din comentariile menționate nu are legătură cu propunerea numită Fondul Moldova și e păcat că s-a ajuns să se comenteze texte citind doar titlul, nu și conținutul lor. Petre Țuțea numea stilul acesta „aflarea în treabă ca metodă de lucru”, dar nu insităm aici. Suficient să spunem că, după ce se contestă realismul și eficacitatea unui Fond (pe care îl înțelege complet greșit ca fiind „un Plan Marshall coordonat de stat”), fostul premier vine cu o soluție „matură”: „Și totuși, eu cred într-un Plan al României pentru Moldova! Dar unul «matur», pe bune. Este nevoie să se aloce 5 miliarde de EURO

De ce l-am numit Planul Marshall al României pentru Republica Moldova?

În primul rând, pentru că este o ofertă de mari dimensiuni într-o perioadă condensată de timp (probabil de peste 3 miliarde de EURO pe parcursul a 5 ani) – planul Marshall oferit de SUA celor 16 state europene occidentale a fost de 13 miliarde USD pe timp de șase ani (1947-1953);

În al doilea rând, pentru că este o construcție românească destinată în exclusivitate Republicii Moldova;

Planul Marshall a impus condiții politice: un plan omogen acceptat unanim de către cele 16 țări occidentale (practic, Conferința de la Paris din iunie 1947 a fost considerată primul pas în realizarea Planului Schuman – Comunitatea Cărbunelui și Oțelului); și Fondul Moldova include condiționalități politice precum privatizarea utilităților, stabilirea unui acord cu FMI, reformarea sistemului bancar, reforme economice derivate din tratatul DCFTA semnat între UE și Republica Moldova);

Mai mult, Planul Marshall a fost un mecanism de compensare a riscurilor asociate statelor europene distruse după război, cu deficite nefinanțabile și cu monede netranzaționabile. Fondul Moldova este tot un mecanism de compensare a riscurilor asociate cu Republica Moldova, riscuri care o fac nefinanțabilă. Practic, Fondul Moldova este echivalentul unui plan Marshall ca dimensiune, ca perioadă de timp și ca intensitate a efortului.

pe 5 ani pentru modernizarea și compatibilizarea infrastructurii, armonizarea sistemului financiar, creșterea competitivității economiei, modernizarea statului, creșterea nivelului de trai” (<http://www.ziarelive.ro/stiri/ion-sturza-sceptic-in-privinta-planului-marshall-pentru-moldova-propus-de-dandungaciu.html> – accesat în 14.02.2016). Dacă a cere azi 5 miliarde pentru R. Moldova – De la cine? Poate de la București? Și cui să se dea acești bani? –, după „exemplara” probă de capacitate administrativă a Chișinăului manifestată prin dispariția faimosului miliard, este dovada de realism și soluția pentru relația bilaterală București-Chișinău, atunci preferăm, de departe, „naivitatea” Fondului Moldova.

De ce Fondul Moldova NU este un Plan Marshall propriu-zis?

Planul Marshall s-a constituit din fonduri publice americane (banii guvernului SUA), pe când în cazul propunerii pentru Fondul Moldova vorbim de un fond de acțiuni constituit din surse guvernamentale și private;

Planul Marshall a fost administrat de către Guvernul american federal, pe când noi propunem un fond de investiții administrat după regulile guvernantei corporatiste;

Planul Marshall a constat în credite, subvenții și ajutoare de urgență, noi propunem un fond care să investească în cumpărarea de active, în cumpărarea de obligațiuni (finanțarea deficitelor) și în investiții green-field;

Prin Planul Marshall s-a impus prin cumpărarea de produse și tehnologii americane, transportate cu nave americane peste Atlantic; Fondul Moldova nu impune originea unor produse pentru că nu oferă bunuri materiale, ci investiții.

De ce România nu poate oferi un Plan Marshall clasic?

Planul Marshall a reprezentat cam 1,5% din PIB-ul Statelor Unite, cam cât este și intensitatea programată a Fondului Moldova față de PIB-ul României, dar guvernul SUA avea sau putea să aibă acești bani disponibili, pe când România are nevoie de toți banii disponibili (banii publici desigur) pentru a cofinanța fondurile europene. Cu alte cuvinte, un miliard de USD oferiți de către Guvernul României ar însemna încă 3-4 miliarde neatruse din cadrul fondurilor structurale ale UE!

Pe de altă parte, SUA puteau atunci (1947) să își facă propriile reguli de stimulare a propriilor companii prin bani publici, în vreme ce astăzi România nu poate oferi ajutor de stat decât în cadrul strict reglementat de către UE și căruia i se supun toate statele membre UE.

Nu în ultimul rând, Fondul Moldova dorește să administreze (și să o facă performant) propriile active și nu să acorde fonduri unor autorități cu o clară deficiență de capacitate instituțională de administrare a activelor (vezi cazul celor 14 miliarde MDL dispărute din sistemul bancar).

Cu alte cuvinte, România nu este o putere de talia SUA din 1947, dar este suficient de mare să își asume un plan de investiții pentru Republica Moldova în care să își atragă și capitalurile private și, cel mai important lucru, este singura predispusă să facă un efort de asemenea intensitate pentru Republica Moldova.

Textul și contextul. Notă asupra ediției

În final, o precizare asupra strategiei editoriale. Două premise au stat la baza deciziei noastre. Prima, că Fondul Moldova a fost lansat în contextul unor dezbateri dedicate R. Moldova, aflată într-o situație (geo)politică fără precedent, la care Fondul Moldova se dorește a fi și un răspuns. De fapt, este convingerea noastră că în actualul tablou politic de la Chișinău și în actuala conjunctură geopolitică, România nu are, practic, alte instrumente la dispoziție dacă vrea să fie prezentă pe teren dincolo de prezența indirectă, prin „reprezentanți”, în cadrul troicii FMI-UE-Banca Mondială¹⁰. Timpul banilor gratis s-a dus – *pace* adeptilor „Planului Marshall”! –, iar Bucureștiul va trebui, la un moment dat, să contureze un proiect al intervenției sale în stânga Prutului. Noi credem că el trebuie să pivoteze în jurul Fondului Moldova.

A doua rațiune este că nu a fost până acum niciodată publicat un soi de „manifest”, „strategie” etc. care să exprime complet Fondul Moldova. Material a apărut în presă, în articole succesive, scrise cu ochii la concept, dar și la evoluțiile din R. Moldova.

Aceste două considerații ne-au convins că cea mai bună formulă de a pune la dispoziția publicului larg Fondul Moldova și prin intermediul unui volum este de a pune cap la cap și *textul* și *contextul*. Am preferat așadar să prindem între copertile cărții publicate la

¹⁰ Nu e inutil să reamintim aici că bilanțul economic bilateral este dezastruos (cu excepția faptului că România a ajuns să dețină circa 23% din piața europeană în care exportă R. Moldova). România nu are, în acest moment, nicio investiție serioasă și solidă în R. Moldova, în ciuda a 25 de ani trecuți și cel puțin a șapte ani, din 2009 încoace, când la Chișinău prezidau guverne proeuropene cu care Bucureștiul ar fi avut „relații strategice”.

Editura Cartier toate materialele care au avut legătură, directă sau indirectă, cu Fondul Moldova. Cititorul va avea la dispoziție, deopotrivă, atât materialele complete care au conturat ideea Fondului Moldova, cât și contextul evoluțiilor din R. Moldova în perioada respectivă, așa cum l-am descifrat noi.

*

În final, un ultim cuvânt de mulțumire celor care au fost alături de noi în acest demers. Experții de la FUMN cu care am comentat aceste lucruri – ambasadorul Sergiu Celac, George Scarlat (Directorul Departamentul de Studii Estice al FUMN), ambasadorul Ioan Donca, conferențiarul Darie Cristea (Director de programe la FUMN), experții FUMN Nicu Țibrigan și Radu Cupcea. Le mulțumesc invitaților FUMN care și-au asumat dezbateri publice pe acest concept – Cătălin Predoiu (PNL), Alina Mungiu Pippide (SAR), Simona Popescu (SAR), Valeriu Munteanu (Ministrul Mediului din Republica Moldova), Marius Stoian (Club România), Valentin Naumescu (UBB), Ion Crăciun (BCR) etc.

De asemenea, mulțumiri domnului profesor Vasile Pușcaș și doamnei conferențiar Gabriela Ciot pentru invitația de la Cluj-Napoca și posibilitatea de discuta cu mediul academic de acolo, dar și dlui Igor Munteanu și echipei IDIS Viitorul pentru posibilitatea de a prezenta ideea noastră la Chișinău și, firește, pentru amabilitatea de a scrie prefața volumului.

Nu în ultimul rând, presei sau publicului de la București, Chișinău, Cluj-Napoca, Craiova și Iași care a manifestat și manifestă interes pentru această idee.

În final, așa cum se cuvine, editurii Cartier și directorului său, Gheorghe Erizanu, cu care continuăm o colaborare dintre cele mai dragi și eficiente.

București, 15.02.2016

*Dan Dungaciu
Petrișor Peiu*

„GO FOR MOLDOVA” – PROIECT PENTRU SALVAREA REPUBLICII MOLDOVA

Bovarismul geopolitic

Un anumit snobism, combinat cu lipsa de curaj vizionar, face ca agenda de politică externă din România, atâta câtă e, să fie mai degrabă populată cu teme precum TTIP, dosarul iranian sau Orientul Mijlociu. Culmea acestui bovarism geopolitic a fost marcată cu ocazia crizei grecești, prilej cu care, practic, toate energiile expertizei locale au fost canalizate într-acolo. Toate temele sugerate mai sus, inclusiv chestiunea grecească, sunt teme semnificative, desigur, și nu trebuie neglijate. Problema ține de proporții. Abordarea lor, în detrimentul dosarelor în care România chiar poate conta, este vinovată. Iar ponderea influenței Bucureștiului în aceste dosare sau efectele acestora asupra României sunt incomparabil mai reduse comparate cu ceea ce ar trebui și ar putea să facă România pe cel mai important dosar de politică externă pe care îl are. Este vorba despre Republica Moldova.

Ce se întâmplă acolo? Grecia de lângă noi

Criza grecească a canibalizat, practic, criza din statul vecin, asupra cărei nu ne-am aplecat aproape deloc. Ne-am făcut că nu vedem ce se întâmplă la frontiera estică a României, în ciuda faptului că evoluțiile de acolo sunt majore și comparabile, din păcate, cu ce se petrece în Grecia. O incapacitate de acțiune cuplată cu o teamă de a greși – pentru a câta oară? – au făcut ca România să fie mai degrabă spectator neangajat al evoluțiilor de peste Prut. Totul, cum spuneam, sub masca și scuza ridicolă a discutării unor evoluții de aiurea în care România nu putea oricum să facă mare lucru.

Am ignorat deliberat și vinovat Grecia de lângă noi. Căci despre asta e vorba acolo. Republica Moldova este un stat aflat într-o criză structurală profundă, dincolo de faptul că adăpostește între granițele ei, *de facto, nu de jure*, un teritoriu separatist (Transnistria), pe care Chișinăul nu l-a controlat, de fapt, niciodată de la constituirea ei.

De ce o criză structurală profundă?

PIB-ul Republicii Moldova (111 miliarde MDL – circa 5,9 miliarde USD) în anul 2015 se află în scădere de 1-2% față de anul trecut, iar structura PIB-ului este total atipică pentru o țară europeană, cu doar 12% contribuție a sectorului industrial în PIB și cu o contribuție similară a agriculturii (o pondere de 2,5 ori mai mică a industriei față de media europeană și de peste 3 ori mai mare a agriculturii față de media europeană). Comerțul exterior se restrânge anul acesta cu peste 50% față de anul trecut (acestea sunt cifre preliminare bazate pe evoluția din primele 5 luni ale anului); exportul este mai puțin de jumătate din import cu un deficit de peste 800 milioane USD pe 5 luni și de, probabil, peste 2 miliarde USD pe tot anul, adică deficitul comercial reprezintă între o treime și 40% din PIB (anul trecut 38%)!!! Remiterile cetățenilor republicii care lucrează în străinătate, în valoare de 25% din PIB în mod uzual, sunt în scădere dramatică cu peste 20% în 2015 față de 2014. Sistemul bancar este prăbușit, în urma dispariției unui miliard de USD în anul 2014 și după intrarea sub supravegherea Băncii Naționale a peste 80% din sistem și în administrarea directă a băncii centrale a peste 50% din sistem. Finanțatorii internaționali instituționali (Uniunea Europeană și Banca Mondială) au înghețat finanțările, șocați de amploarea corupției instituționalizate și de dorința absolut „insolită” a Chișinăului pentru lumea civilizată de a naționaliza tocmai principala bancă de unde s-a furat miliardul de dolari. Fondul Monetar Internațional și-a retras misiunea din republică, a înghețat raporturile formale cu micul stat și a hotărât să nu mai trimită, până acum, nici măcar misiuni tehnice de evaluare. Ulți-